

A KLÍMAVÁLTOZÁS ÁLLAT- TENYÉSZTÉSI VONATKOZÁSAI X.

AZ ÚJ KAP II. PILLÉRE – TOVÁBBI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI
BEAVATKOZÁSOK ÉS A KÖRNYEZETI FENNTARTHATÓSÁG

**Szakértő
munkatársunk írása**
Állattenyésztési
Teljesítményvizsgáló Kft.

Jelen részben előbb folytatjuk az új KAP (Közös Agrárpolitika) II. pilléréhez tartozó gazdaságfejlesztési beavatkozások Hírlevelünk előző számában megkezdett ismertetését. (Az új nomenklátúra beavatkozásoknak nevezi a támogatási eszközöket, intézkedéseket.) Két jogcímet emelünk ki: a mező-

gazdasági telepek ammóniakibocsátásának csökkentését elősegítő, valamint az öntözésfejlesztést és a vízfelhasználás hatékonyságát javító beruházások támogatását. Majd azokkal a beavatkozásokkal foglalkozunk, melyek a környezeti fenntarthatóság elérését szolgálják.

1. Két további gazdaságfejlesztési beavatkozás

Tekintettel arra, hogy a hazai ammóniakibocsátás 92%-a az agrárszektorhoz köthető, **a mezőgazdasági üzemek ammóniakibocsátásának csökkentését elősegítő beruházások támogatása** környezetvédelmi szempontból fontos intézkedésnek tekinthető. E beruházások keretében többek között a hígrágya talajba injektálását vagy az azonnali bedolgozását lehetővé tevő kijuttatási technológiák, gépek beszerzésére, a telepek istállón belüli/kívüli trágyakezelési rendszerének korszerűsítésére, illetve egyéb olyan istállón belüli fejlesztésekre kerülhet sor, mint a csepegésmentes itatók, légmosó berendezések telepítése, a már meglévő trágyatárolók lefedése vagy új, fedett trágyatárolók építése. A beavatkozás révén nemcsak a káros anyagok (ammónia és üvegházhatású gázok [ÜHG-ok])

kibocsátása csökkenhet, de a felszíni és a felszín alatti vizek terhelése is, továbbá Magyarország könnyebben tudja teljesíteni azt az Európai Parlament és a Tanács 2016/2284 irányelvében foglalt kötelezettségét, hogy ammóniakibocsátását a 2005. évi kibocsátási szinthez képest 2030-ra 32%-kal csökkenti. Az

agrártárca tájékoztatása szerint az alaptámogatás a támogatásra jogosult költségek (a továbbiakban: jogosult költségek) 50%-a, de legfeljebb 80%-a; az egy projektre igényelhető maximális támogatási összeg 8 millió euró lesz.

Az idei nyár időjárása szerencsére csapadékosabb volt, mint amit korábban megszoktunk. A tavalyi év azonban épp a történelmi aszályról híresült el: bár az Országos Meteorológiai Szolgálat jelentése alapján hazánk nyugati-délnyugati részét 2022 júniusában öntözte még némi eső, júliusban már a Dunántúlra is áterjedt az Alföldet a nyár elejétől sújtó nagyfokú aszály, amely legsúlyosabbnak augusztus közepén mutatkozott. Ezek következtében mind az őszi, mind a nyári növények terméshozamai elmaradtak a korábbi évek átlagaitól, így jelentős kárát látta a szárazságnak az állattenyésztés is.

A Kárpát-medence kontinentális éghajlatához egyébként is hozzátartozik, hogy egyes években csapadékhiány és szárazság lép fel. A klímaváltozás (a globális felmelegedés) következtében azonban nyaraink mind melegebbé válnak, a többször előforduló, intenzív hőhullámok pedig erősítik az aszályhajlamot. Mint arról korábban már említett tettünk, a klímaváltozás kedvezőtlen hatásaival szemben leghatékonyabban úgy védekezhetünk, ha a biológiai alapok, az adaptív termelési módszerek és a földhasználatváltás adta lehetőségek megragadásával párhuzamosan a vízkészleteinkkel fenntartható módon gazdálkodunk, tehát igénybe vesszük a felszíni vízvisszatartás különböző formáit, jó állapotba hozzuk, és úgy is tartjuk a felszíni/felszín alatti víztesteket, növeljük az öntözött területek arányát, valamint közreműködünk a takarékos öntözési technológiák elterjesztésében. Különösen az aszályérzékeny régiókban sürgető feladat a vízvisszatartás fokozása, a víztakarékos öntözési rendszerek installálása és a már kiépített infrastruktúrák korszerűsítése. Mindezeket **öntözésfejlesztési és a vízfelhasználás hatékonyságát javító, mezőgazdasági üzemben belüli beruházások** segíthetik; a rájuk irányuló új KAP-beavatkozás célterületei a következők lesznek: 1. (ahogy az elnevezés is sugallja) **öntözővíz-felhasználás hatékonyságát**

javító beruházások (víz- és energiatakarékos öntözési technológiák bevezetése, új öntözővíz-szolgáltató művek, rendszerek alkalmazása, a már meglévő öntözőrendszerek víz- és energiafelhasználásának optimalizálása, aszálymonitoring állomás kiépítése, az előbbiekhöz kapcsolódó számítógépszoftver-beszerezések és szaktanácsadás stb.); 2. a **vízvisszatartás és -eljuttatás létesítményeinek támogatása fenntartható vízkészlet-gazdálkodás biztosításával** (például a csapadékvizek összegyűjtését és a hasznosításuk előtti tározását lehetővé tevő műszaki megoldások bevezetése, átjárható vonalas létesítmények [vápák] alkalmazása stb.); illetve 3. **melioráció és a vízfelhasználás hatékonyságának mezőgazdasági üzemben belüli/kívüli javítása**. Az agrártárca tájékoztatása szerint az alaptámogatás a jogosult költségek legfeljebb 50%-a; a támogatás maximális mértéke pedig a jogosult költségek legfeljebb 70%-a lesz már meglévő öntözőberendezések vagy öntözőinfrastruktúra-elemek fejlesztése esetén. Az egy projektre igényelhető maximális támogatási összeg 15 millió euró.

A témához kötődik, hogy nemrég, 2023. október 1-jén zárult le a pályázatok benyújtásának lehetősége a Vidékfejlesztési Program (VP) keretében kiírt „A mezőgazdasági vízgazdálkodási ágazat fejlesztése” elnevezésű felhívásra (VP2.-4.1.4-16). A kérelmek a mezőgazdasági termelés biztonsága és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás elősegítése érdekében a következő önálló tevékenységek támogatására irányulhattak: 1. közepes nagyságú tározók kialakítása (amelyek mérete megengedi az öntözővíz-kivételt); 2. természetes szűrőmezők létrehozása az összegyűjtött vizek befogadóba történő bevezetése előtt; 3. mezőgazdasági területekhez kapcsolódó meliorált utak építése; 4. meglévő öntözőberendezések vízfelhasználás-hatékonyságának javítása, illetve az öntözési infrastruktúra és az ahhoz kapcsolódó műtárgyak fejlesztése, rekonstrukciója; 5. új öntözőberendezések beszerzése, valamint új öntözővíz-szolgáltató művek létrehozása; 6. az öntözőberendezések energiateljesítmény-hatékonyságának javítása. A jövőben öntözésfejlesztésre az előző bekezdésben leírtak szerint, a KAP stratégiai terv keretei között lehet majd támogatást igényelni.

Az európai zöld megállapodásban foglalt törekvések iránti elkötelezettséget az is jól példázza, hogy európai uniós (EU-s) elvárásként a tagállamoknak magasabb környezeti hozzáadott értéket kell elérniük. **Ennek megfelelően az uniós forrásaink több mint 75%-át, míg a teljes (tehát a nemzeti kiegészítő forrást is tartalmazó) boríték nagyjából 36%-át fordítjuk 2023 és 2027 között környezeti és klímacélok megvalósítására.** Összesen 22 zöldintézkedésre lehet majd pályázni, melyek közül az agrárkörnyezet-gazdálkodási (AKG-) kifizetések és az ökológiai gazdálkodás (ÖKO) támogatása mellett 5 a mezőgazdasági állatfajok jóllétét és az antimikrobiális rezisztencia (AMR) elleni küzdelmet fogja ösztönözni, 7 az erdészeti ágazattal lesz kapcsolatos, 8 pedig egyéb környezet- és klímavédelmi célokat szolgál.

A környezeti fenntarthatóságra irányuló beavatkozások közül mindazok, melyek hatására csökken a mezőgazdasági termelés fosszilis energiafogyasztása, egyben elősegítik az ÜHG-kibocsátás mérséklését is. Ezek közé tartozik például a már említett, önkéntes agroökológiai átállást és a természetkímélő erdőgazdálkodást ösztönző **ÖKO-támogatás**, az **AKG-kifizetések**, az **erdő-környezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások [EKV]** vagy a **Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések**, melyek mindegyike esetén a mezőgazdasági termelőknek/erdészeknek a kondicionalitási, illetve az önkéntes Agroökológiai Program feltételeinél magasabb szintű környezet- és klímavédelmi előírásokat kell teljesíteniük.

Érdemes néhány beavatkozásról külön is szót ejteni. Az **agroökológiai földhasználatváltást** (tehát a szántóterületeken újonnan telepített biodiverzitás-védelmi célú évelő kultúrák fenntartását; az újonnan telepített talajvédelmi célú vagy természetközeli gyepek fenntartását; az újonnan kialakított mezővédő fasorok, partmenti vízvédelmi pufferzónák, vizes élőhelyek, illetve füves, cserjés sávok fenntartását, valamint az újonnan telepített fás legelők, kaszálók fenntartását) **ösztönző kifizetések** a gazdaságosság határán művelt szántóterületek földhasználatváltását mozdítják elő. Az így létrehozott, illetve kialakított élőhelyek, tájalkotó és -védelmi

elemek környezeti szempontból számos előnyös változást eredményeznek, többek között mérséklik a mezőgazdaság okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat (például a talajdeflációs és -eróziós károkat vagy a vizek tápanyagterhelését és szennyezését), megfelelő irányba mozdítják el a szénmegkötést, valamint növelik a táji és a biológiai diverzitást.

A – már jól ismert – önkéntes alapon működő rendszer, az **AKG-kifizetési program** résztvevői különféle agrár-környezetgazdálkodási célok (éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás; kockázatmegelőzés és -kezelés; vizeink, a talaj és a biológiai sokféleség állapotának javítása; az agrár-környezetvédelem megerősítése) elérésének érdekében vállalják, hogy a támogatási időszakban gazdálkodásuk során többlettevékenységeket végeznek (megfelelnek bizonyos előírásoknak), igazodva földjük adottságaihoz és érzékenységéhez. A program alapját a földhasználat képezi, melynek tekintetében **nyolc fő kategória** különíthető el (a felsorolásban a speciális területi kategóriákat szögletes zárójelben tüntetjük fel): *horizontális területi lehatárolás* – 1. szántó, 2. gyepek, 3. ültetvény, 4. nádas; *zonális területi lehatárolás* – 5. magas természeti értékű (MTÉ-) szántó [tűzokvédelmi, kékvércsevédelmi, alföldi madárvédelmi, hegy- és dombvidéki madárvédelmi területek], 6. MTÉ-gyepek [tűzokvédelmi, alföldi madárvédelmi, hegy- és dombvidéki madárvédelmi, nappalilepkevédelmi területek], 7. vízvédelmi célú szántó [erózióérzékeny szántó, belvízérzékeny szántó, aszályérzékeny szántó], 8. vízvédelmi célú gyepek [belvízérzékeny gyepek]. A speciális területi kategóriákat is figyelembe véve tehát összesen 16 tematikus előírás csoport különböztethető meg; ezek mindegyikében az előírások a következő két kategóriába tartozhatnak:

1. agrár-környezetgazdálkodási alapsomagok, melyek kötelező előírásait/előírás csoportjait földhasználati (szántó, gyepek, ültetvény, nádas), illetve területi lehatárolási kategóriánként (horizontális, zonális) kell teljesíteni valamennyi, kötelezettségvállalással érintett egybefüggő területen; a vállalatokat ellentételező kifizetés ilyenkor nem előírásenként, hanem az összes kötelező előírásra vonatkozóan, egy összegben történik; valamint 2. különböző környezeti kihívásokat (vetésszerkezeti követelmények, talaj- és vízvédelem, biodiverzitás megőrzése stb.) kezelő, alapsomagon túli, szabadon választható előírások, melyek után a kifizetési összeg külön-külön kerül meghatározásra. A támogatható terület minden tematikus előírás csoport esetén minimum 1 hektár; az ültetvény tematikus előírás csoport esetén a „hagyományos gyümölcsös fenntartása” előírás választásakor maximum 2 hektár lehet.

Az **ÖKO-támogatás** olyan önkéntes alapon működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők gazdálkodásuk során többletvekenységek végzését vállalják a szintetikus növényvédő szerek, műtrágyák és a mesterséges hozamfokozók használatát tiltó/korlátozó ökológiai gazdálkodás céljainak elérése érdekében. A beavatkozás a konvencionálisan művelt területek ökológiai művelés alá vonását, illetve a már ökológiai művelésbe vont területeken e gazdálkodási mód fenntartását segíti elő, ami nemcsak jobb minőségű, vegyszermentes élelmiszerek előállítását eredményezi, de a környezet megóvásához, a biológiai diverzitás fenntartásához, a természetes ökoszisztémák megőrzéséhez és szénmegkötő képességük javításához, a talaj tápanyagvesztéseinek csökkentéséhez, a degradált talajok helyreállításához és vízgazdálkodásuk javításához, a felszíni és a felszín alatti vizek fenntartható használatához, valamint a mezőgazdasági eredetű ammónia-, légszennyező- és szállópor-kibocsátások mérsékléséhez is hozzájárul. E jogcím esetén a minimális táblaméret 0,25 hektár, míg a támogatható terület minden földhasználati kategóriában legalább 1 hektár kell, hogy legyen.

A 2021-ben emelt egységköltséggel, még VP-feltételek mellett meghirdetett AKG- és ÖKO-támogatások 2025-ig tovább folytatódhatnak (például az agrártárca 2023. szeptember 22-i közleménye szerint a jelenleg ÖKO-támogatásban részesülő gazdálkodók 2023. október 16-a és november 15-e között 1 évvel meghosszabbíthatják az „Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása” elnevezésű [VP4-11.1.1-11.2.1-18] felhívás keretében 2023 végén lejáró kötelezettségvállalásuk időszakát); 2025-től azonban módosított tartalommal, új, KAP stratégiai terv szerinti AKG-, illetve ÖKO-pályázati felhívások várhatók, melyek az időközben felmerülő elvárásoknak is megfelelnek majd. A KAP stratégiai terv az AKG keretében évente átlagosan több mint 960 ezer hektár, az ÖKO keretében pedig 280 ezer hektár mezőgazdasági terület támogatásával kalkulál, ami a 2014 és 2022 közötti évek ugyanezen mutatóihoz képest egyenként kb. 38, illetve 56%-os növekedést jelent.

A biológiai sokféleség fenntartásának egyik kulcseleme a genetikai diverzitás megőrzése. A hazai génkészleteink a tájgazdálkodás felbecsülhetetlen értékű biológiai alapját képezik, továbbá fontos szerepet tölthetnek be a klímareziliens és a klímaadaptív (tehát az éghajlatváltozással szemben ellenálló, illetve az ahhoz alkalmazkodni tudó) növény- és állatfajták nemesítésében. Magyarország KAP stratégiai tervében is szerepelnek **génmegőrzést célzó beavatkozások** (állati genetikai erőforrások *ex situ* [természetes élőhelyen kívüli], *in situ* [természetes élőhelyen vagy mezőgazdasági üzemekben történő] és *in vitro* [laboratóriumi körülmények közötti] megőrzése, növényi genetikai erőforrások *in situ* megőrzése, illetve

növényi genetikai erőforrások és mikroorganizmusok *ex situ* megőrzése). Az állati genetikai erőforrások *ex situ*, *in situ* és *in vitro* megőrzése tekintetében a korábban támogatott fajták köre kibővül a fekete mangalica, az akhal teke, a kárpáti borzderes, a magyar hidegvérű ló és a magyar óriásnyúl fajtákkal, valamint támogatottá válik az embrionális sejtek és az ivarszervszövetek *in vitro* génmegőrzése is.

A KAP stratégiai terv **állatjóléti beavatkozásai** (állatjóléti támogatások a szarvasmarha-ágazatban, a kiskérődző-ágazatban, a baromfiágazatban, valamint a méhészeti ágazatban) azoknak a mezőgazdasági termelőknek fognak segítséget nyújtani, akik vállalják, hogy a nyilvántartott tenyészetükben tartott állataik számára – azok természetes igényeit kielégítve – olyan állatjóléti, higiéniai és takarmányozási körülményeket biztosítanak, amelyek megfelelnek a szigorú előírásoknak. Az intézkedések a tartástechnológiai és a takarmányozási feltételek javítására, az állategészségügyi problémák megelőzésére, illetve az állatgyógyászati készítmények (egyebek mellett az antibiotikumok) okszerű használatára irányulnak; általuk garantálható az állati eredetű élelmiszerek biztonsága, megakadályozható/minimálisra csökkenthető a telepekről környezetbe kerülő szermaradványok mennyisége, valamint mérsékelhető az ÜHG- és az ammóniakibocsátás. Itt kell említést tennünk egy új, az antimikrobiális szerek alkalmazásának visszaszorítását és ezáltal az **AMR kialakulási kockázatának csökkentését célzó támogatási jogcímről** is. Az antimikrobiális szerekkel szemben ellenálló kórokozók terjedése óriási kihívás elé állítja napjaink mezőgazdaságát. Az új KAP II. pillérének keretében pályázható kompenzációs kifizetés ezért olyan többletköltségeket ellentételez majd, mint a támogatott intézkedések végrehajtásának munkaerő- és anyagköltségei vagy a laboratóriumi érzékenységi vizsgálatok elvégzésével és az elektronikus adatgyűjtési rendszer alkalmazásával járó költségek. A támogatást igénylőknek nagylétszámú sertés-, baromfi- vagy szarvasmarhatartó telepeiken a következőket kell vállalniuk: mintavételek, rezisztenciavizsgálatok végzése, antibiotikum-használati csökkentési terv kidolgozása és félévenkénti felülvizsgálata dokumentált állatorvosi helyszíni látogatással, preventív termékek alkalmazása, továbbá elektronikus adatgyűjtési rendszer alkalmazása.

